

Ладанай Ярослав

**Польський терор на українських землях
в 1919-1923**

Польська окупація 1919 року це був цілеспрямований геноцид українського народу. Палаючи лютою звірячою ненавистю тодішня польська влада, поліція, а також цивільне населення, інтелігенція і студентство проводили на українській землі справжнє народовбивство.

Кількість арештованих та інтернованих по таборах у той час сягала близько 250 тисяч осіб. Якщо взяти до уваги те, що загальне населення даного регіону сягало 3 мільйони 500 тисяч то дані дійсно вражаючі.

Хочу навести дані з книги «Білас і Данилмшин» авторства Чайковського та «Кривавої книги», яка подала матеріали «до польської інвазії на українські землі Східної Галичини» :

ВБИВСТВА 1918-1919

1. 10 червня 1919 року польська стежа, яка супроводжувала на свою військову станицю кількох видатних українців і між ними 66 річного члена Українського Уряду, державного секретаря земельних справ Михайла Мартинця завела арештованих в ліс і там розстріляла. У Довгомостиськах, повіт Мостиський, польські військові вбили без причини господаря Івана Дідуха, (60 р); Катерину Бідак(70), Марію Сімейко (60), Каську Козак(27) і ще трьох осіб.
2. Коло Калуша польські легіоністи забрали в селянки корову. Коли жінка чинила спротив вони її застрелили, і навіть не пощадили її малих дітей, убиваючи їх прикладами рушниць.
3. У Нагуєвичях, повіт Самбір, легіоністи зібрали всіх українських дітей з села, замкнули їх у дерев'яній дзвіниці, обклали соломною і підпалили, а коли декілька втекло – застрілили їх.
4. У Селиськах, повіт Перемишль, польські легіоністи вбили 6-річного Степана Гавдю.
5. У Чорнокінцях, повіт Гусятин, польські вояки розстріляли трое українських селян і жида Фінка, останнього за те, що його двоє синів були в українській армії. Поляки насамперед відрізали йому пальці, викрутили руки і після тижня мук розстріляли [2].

6. У Водниках (повіт Бібрка), поліський легіоніст виколов багнетом очі селянинові Яськови Боднар.
7. В Ганусівцях, (повіт Галич), застрілили польські жовніри двох українських селян.
8. В Гаях Верхніх (повіт Дрогобич), застрілили поляки 23-літнього хлопця.
9. В Грабовій (повіт Камінка Струмілова), забили польські війська віта за це, що не міг доставити жаданої кількості підвод [3].
10. В Грималові, держали поляки отамана Українських Військ, Ляєра, на хлібі і воді довший час, а опісля дня 9 червня 1919 вбили його підчас транспорту. Куля поцілила нещасного зі заду в карк.
11. В Добрівлянах застрілили польські жовнярі в червні 1919 без приводу 13-літнього Миколу Коржака, а священникові заборонили його похоронити.
12. Крім цього побили там Антона Кіндратова, 57-літнього господаря й його 23-літнього сина так, що вони незабаром померли, а побита ними Анна Слюсар лежить смертельно хора.
13. В Дуброві Ямне (коло Нижнєва), застрілили польські легіоністи дня 15 червня 1919 селян Федя Твердохліба, літ 48, і Василя Ірижака, літ 27, і їх обграбували, а одного хлопця тяжко ранили і то все без ніякої причини.
14. В Довжневі (повіт Сокаль), убили польські жовнярі забраних у полон двох ранених українських жовнярів.
15. В Дрогобичі вбили Поляки без слідства десятника української армії Цусака, з Мражниці.
16. В Довгомостисках (повіт Мостиськ), убили польські військові ватаги при кінці квітня 1919 р. без причини господаря Павла Дідуха, літ 60, Катерину Бідак, літ 70, Марію Смейко, літ 60, Каську Козак, літ 27, і ще 3 особи.
17. В Долині застрілили польські жовнярі без розяснень дня 24 травня 1919 українських міщан Йосифа Бойдуника, Володимира Мазурквича,

Миколу Фрєшіна, Ілька Фрєшіна в лісі Букова. Вони вивели нещасні жертви свого звірства в поле, за місто, уставили їх в ряд і повбивали одного за другим.

- 18.В Зарічу (повіт Богородчани), вивели польські жовнярі до ліса і розстріляли без доходжень українського хорунжого. Трупа віднайшов і похоронив брат нещасної жертви.
- 19.В Заболотцях (повіт Броди), висіло з панцирного поїзду 8 польських жовнірів і замордували пароха о. Сухаровського, а його пастуха зранили. Було це дня 23 червня 1919 року.
- 20.В Збаражі знущалися страшно польські жовнірі над Микитою Івашкевичем, якому поломили руки, розбили голову, і помасакрували ціле тіло, опісля, дня 5. червня 1919. застрілили його тяжко.
- 21.У Базаринцях (повіт Збараж), польські жовнярі катували селянина Івана Тридлія прикладами крісів, відтак закували в ланцюги, били попід груди і в полові части, вкінці вивели з хати на дорогу і застрілили.
- 22.У Бакончицях (під Перемишлем), в таборі полонених так побили польські жовніри трьох полонених, що поломили їм ребра. Нещасливі жертви до двох днів померли серед страшних мук в шпиталі.
- 23.У Білоголовах (повіт Зборів), побили польські жовніри, обрабували й опісля добили легко раненого українського санітара і раненого в крижі однорічного добровольця з гуцульської сотні.
- 24.У Борятині (коло Судової Вишні), польські жовнярі на приказ поручника Абламовича витягнули силою господаря Івана Хомяка з ями, до якої він скрився зі страху перед польськими ватагами і застрілили його без доходжень, а його хату спалили.
- 25.Із наказу того самого поручника ув'язнили там польські жовніри українського жовніри, що вертав із французького фронту і ночував у Петра Борущука, відтак побили його, а вкінці розстріляли без доходжень.

26. У тім самім селі два польські легіоністи вбили без ніякої причини Михайла Пайкала на його власнім подвір'ю.
27. Так само без ніякої причини вбили там три польські жовніри Михайла Сидора в його власній хаті пострілами до нього із знадвору через вікно, а відтак хату його спалили. Лишив він жінку і семеро малодітних сиріт.
28. В тому самому селі розстріляли польські жовніри також двох селян і чотири жінки.
29. У Бориславі (повіт Дрогобич), вбили поляки з невідомої причини Олександра Журавля, урядника нафтового товариства "Галіція" і Олексу Куриша зі Східниці [2].
30. У Бушковичах (повіт Перемишль), застрілили польські жовніри підступно чотирьох селян Українців, поставлених як варту при залізниці в будці.
31. У Виписках (повіт Пермишляни), обрабували і побили польські жовніри дня 16, червня 1919 українських полонених так тяжко, що п'ять із них згинуло на місці.
32. У Вільхівці застрілили поляки без пояснень українського пароха о. Заторського, одного селянина, п'ять жінок і одного хлопця.
33. У Волощині (повіт Бібрка), польські жовніри так побили підчас транспорту українського учителя Івана Кайзанського, завдаючи йому 7 ран в голову, що він незабаром внаслідок цього помер [5].
34. В Млинках сивкових (коло Модрича, повіт Дрогобич), вбили польські легіоністи селянина Михайла Леха і його жінку — перд тим пограбувавши їх хату. Вбивства доконали в той спосіб, що замкнули нещасні жертви в хаті і через вікно вкинули гранату. Зробили це вони тому, що мимо переведеної ревізії не знайшли в їх хаті селянина Павлишака, за яким шукали, а який після фальшивих доносів мав в їх хаті переховуватися.
35. В Монастириськах арештували польські жовніри на приказ команди дня 18. червня 1919 українського пароха о. Захарія Підляшецького (73

- літнього старця) і його співробітника і так їх мучили і катували обливаючи кип'ятком, б'ючи прикладами крісів по голові, що аж розчерепили їх чашки, і мозок виплив їм з голови. Віддаючих останній віддих добили вистрілами з крісів. Мала це бути помста за те, що сини о. Підляшецького служать в українськiм війську.
- 36.В Маркові застрілили польські легіоністи 70-літнього вiйта Григорія Врубльовського без доходжень.
- 37.В Милятині (повіт Камінка), добили польські жовніри легко в руку раненого полоненого санітета Михайла Колоду.
- 38.В Наконечнім (повіт Яворів), спалили Поляки живцем п'ять осіб замкнувши їх цілеспрямовано в stodолі, а Степан Хархаліс вирятувався від смерті лише викупом 1000 к.
- 39.В Нижневі (повіт Товмач), застрілили польські війська без причини і без переслухання 12 селян, українських господарів.
- 40.В Осталовичах (повіт Перемишляни), забили поляки 23-літнього Івана Гураля з Коренич, 30-літнього Михайла Врецьону з Винник, 45-літнього Ілька Трембача зі Скалата, і якогось грабаря з Дусанова, який саме копав грiб для Н. Сумера з Корелич. їм всім веліли польські легіоністи положитися на землю та без причини і без ніяких доходжень повбивали їх стрілами виміреними в голову. Сталося це в останніх днях місяця червня 1919 р.
- 41.Коло Олієва добили польські жовніри трьох ранених українських стрільців дня 22. липня 1919 пострілами в груди.
- 42.В Перемишлі замордував польський сержант жандармерії Броніслав Стойовскі полоненого українського поручника Семка Шкретметка в часі ескортування його до полевого суду. Секція виказала рану завдану пострілом з близька зі заду в хребет [1].
- 43.В таборі інтернованих в Перемишлі били польські жовніри одного українського полоненого так, що його замучили на смерть. Сталося це в липні 1919 р.

- 44.В Пикуличах (повіт Перемишль), убили дня 10 липня 1919 польські жовнярі українських полонених: четаря Сіталевича, Малмаю і Придніпрянця невідомого назвища без доходжень за це, що відважилися піти в депутації до коменданта зі жалобою за лихий харч.
- 45.Пізніше вбили там також поляки 10 полонених (8 Придніпрянців і 2 Галичан) без причини і доходжень.
- 46.В Побережу (повіт Станиславів), замордували польські жовнярі господарів Івана Біляна і Стаха Маті я в бестіяльський спосіб, розпорюючи їм живіт і видираючи кишки.
- 47.В Поручині (повіт Бережани), веліла Полька, Ванда Білінська, вбити свого 16-літнього слугу Українця. Знайдено його коло села Дрищева з проколоною багнетами головою і грудьми і з полонаними руками.
- 48.В Раві-Руській побили польські легіоністи в судовім будинку полонених так тяжко, що один помер під ударами, а другого відвезено до шпиталю.
- 49.В Радичах (повіт Мостиськ), які польські легіоністи підпалили, стріляли вони до втікаючих селян так, що вбили 8 осіб, переважно жінки і діти, а багато поранили.
- 50.Польська польова жандармерія так побила там 16-літнього Василя Возняка, що він як інтернований лежав смертельно хворий в шпиталі у Вадовичах і мабуть вмер. Крім цього побито там ще двох парубків так, що один з них помер незабаром, а другий бореться зі смертю. Додати треба, що комендант жандармерії видав там приказ своїм підвластним, «ламати кості» кожному українцеві, якого арештують.
- 51.В Рогатині арештували польські жандарми о. Павла Кудрика, водили його з місця на місце; грозили розстрілом так, що він з переляку згинув на серцевий удар.
- 52.В Сілци (повіт Самбір), помер господар Ілько Базюк наслідок побиття польськими легіоністами.

53. Польські жовніри напали на двох українських старшин, Вія і Фільца, що спали в селянській хаті і хоч не мали при собі зброї та піддалися з проханням дарувати їм життя, польські жовнярі застрілили їх браунінгами. Один із них Фільц, мав, як виказала секція 5 куль в спині.
54. Арештовано дня 17 липня 1919 господаря Івана Тимцана польські жандарми так катували на постерунку польської жандармерії, що він по двох днях помер в шпиталі в Перемишлі.
55. В Слобідці лісній (повіт Коломия), вимордували польські жовніри з дивізії генерала Желіговського в червні 1919 коло 28 українських і жидівських родин, а в рільничій школі вбили 4 учеників, академіків, Розсенберга, Баля, Прессера і Злочовера, що ствердила міжнародна комісія.
56. В Сокалі застрілили польські війська, як лише увійшли до міста без доходжень 70-літнього Демчука, в його городі та крім його ще двох селян і організатора повіту Драгана.
57. В Солотвині замордували польські жовніри в звірський спосіб в лісі коло села Прислопа і Сливок конвойованого хорунжого Дутчишина, а родичам його жандарм Міхальський не дозволив навіть похоронити трупа.
58. В Станиславові витягали польські легіоністи хворих зі шпиталів і били. Поляк вихрест Вайн і Полька Брижчинська застрілили там також двома вистрілами з револьверів одного українського десятника.
59. В Стрию арештували дня 22 травня 1919 польські війська о. Остапа Ніжанковського пароха зі Завадова, вельми заслуженого українського діяча, композитора і заступника повітового маршалка в Стрию, і заявили йому, що його як інтернованого повезуть до Кракова. Між тим замість його вивезти, випровадили його в поле, веліли клякнути і ні словами: "молися попе" і застрілили без пояснень, полишаючи його тіло на полі.

60. Там побили польські легіоністи також українського поручника Йосифа Вінклера і ледве живого привезли до Станиславова, де його розстріляли.
61. В Стриганцях розстріляли польські війська без доходжень чотирох українських селян і жида та забили 16-літнього слугу учительки в Поручині.
62. В Судовій Вишні розстріляли польські війська на приказ поручника Абламовича без доходжень бувшого телеграфісту Івана Солтиса, а дім його родичів у Зарічу спалили.
63. В Східниці застрілили польські жовніри двома вистрілами в чоло і спину без доходжень полоненого четаря Чушака під домом Гр. Підпичерського.
64. Діяльний в громаді Східниці господар Олекса Дзюбак утік зі страху перед польськими жовнярами та укривався. Польські легіонери пошукуючи за ним обрабували його хату, забрали худобу, а його дочку вивели на двір і обдерши з одежі побили в нелюдський спосіб і загрозили, що спалять його хату, як він (Олекса Дзюбак) сам не зголоситься. Під тою загрозою Олекса Дзюбак хотів ратувати рештки свого майна та зголосився в польській команді — тим більше, що ніколи нічим не провинився та припускав, що поляки вдоволяться доконаним вже зграбованням його майна. Тим часом польським легіонерам було того за мало, вони побили його до ран та над нещасним знущалися із звірячою жорстокістю.
65. В тім самім селі польські легіонери вигнали одного з найповажніших громадян а саме громадського радника Олексу Журавчика до примусових робіт, казали йому чистити канали у фірми Рогак та при тім так страшно його побили, що поломали йому ребра. Непритомного відвезено до шпиталю, де він на другий день помер [2].

- 66.В Терпилінці (повіт Збараж), застрілили поляки дня 8 червня 1919 господаря Семена Яворського по страшних перед тим знуцаннях над ним.
- 67.В Улючі (повіт Брезів), розстріляли поляки без причини кількох селян, між тим 14-літнього ученика гімназії Власевича.
- 68.В Хоросткові замордували поляки 19-літню вагітну жінку українського старшини, Розалію Георг з Грунчуків Максимчук, пострілом в живіт дня 4. червня 1919.
- 69.В Черчу (повіт Рогатин), застрілили поляки 60-дітнього господаря Андрія Космину дня 24 червня 1919 без причини і без пояснень.
- 70.В Черняві (повіт Мостиска), при кінці лютого 1919 під час перемир'я між польськими і українськими військами напала залога польського панцирного поїзду на село, грабувала українських селян, хату за хатою в цілім селі, а опісля замордувала Марію Васьо (58 літ), Марію Тропак (56 літ), а Катерину Фаріон (30 літ), яка лежала в пологах, простріляла. В тім самім часі застрілили дня 13 березня 1919 польські улани 5 полку, господаря Михайла Онишка, 70-літнього старця.
- 71.В Товстенькім розстріляли польські війська трьох українських селян не знати за що. Одному з них, Прокоповичеві, по звязанню йому рук в часі перевязування очей шепнув польський жовнір, щоб втікав, бо будуть стріляти; нещасний почав втікати зі зав'язаними очима, а тоді поляки погнались за ним в жито і там вбили його, а тіло почвертували. Опісля пішли до його батька,] вбили і його без доходжень і суду.
- 72.В Шидлівцях і Василькові (повіт Гусятин), розстріляли польські війська двох українських селян, і двох в Шидлівцях, а ще двох у Василькові.
- 73.В Чернихівцях (повіт Збараж), застрілили польські жовніри 17-літнього хлопця Василя Боднара без причини! і без доходжень.
- 74.В Єзуполі (повіт Станиславів), повісили польські війська без пояснень 16 українських селян.

75.В Посаді Горішній (повіт Старий Самбір), зловили польські жовніри 17-літнього хлопця Юрка Теребуха в лісі, обтяли йому ніс, вуха і язик, викололи очі й оскальпували, здираючи йому шкіру волоссям із голови. Серед страшних мук хлопець помер. Тіло його лежало через три дні так скатоване в трупарні [1].

Після всього прочитаного можна сказати, що наступний розвиток подій, а саме події на Волині в 1943-45 рр. стали відплатними акціями за попередні каральні операції поляків.

Бібліографічний перелік літературних джерел

1. Білас і Данилишин. / під ред. Д.Чайковського. – Нью-Йорк: Видавництво організації оборони чотирьох свобод України, 1969. – 279 с.
2. Сивіцький Микола. Історія польсько-українських конфліктів. Т.1, 2, 3. – Київ: Видавництво ім. Олени Теліги, 2005. – 344 с.
3. Кривава книга. / під редакцією Я.Радевич-Винницького. – Дрогобич: Відродження, 1994. – 274 с.